

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

УДК 81'25: 811.111

К. І. Мізін

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ХУДОЖНІХ ФІЛЬМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Пропонована стаття присвячена встановленню особливостей перекладу англomовних художніх фільмів українською мовою на основі застосування лексичних трансформацій. Аналіз фактичного матеріалу виявив, що лексичні трансформації слугують першочерговій меті перекладу – досягненню адекватності перекладного тексту. Грамотно застосовані лексичні трансформації усувають перешкоди при передаванні смислу тексту оригіналу, які виникають тоді, коли укладальник намагається узгодити переклад із артикуляцією героїв і зберегти цим самим принцип еквівалентності довжини. Найчастіше при перекладі фільмів, як і при кожному художньому перекладі, застосовують конкретизацію (багато англійських слів володіють більшим ступенем абстракції порівняно з українськими; при цьому англійська мова насичена словами-гіперонімами, які при перекладі конкретизують (передають гіпонімами), спираючись на контекст), антонімічний переклад, цілісне перетворення. Доведено, що значною мірою втрати при перекладі англomовних художніх фільмів українською мовою дають змогу попередити прийом компенсації.

***Ключові слова:** лексичні трансформації, переклад, художні фільми, адекватність, конкретизація, компенсація, антонімічний переклад.*

Постановка проблеми. У сучасному вітчизняному перекладознавстві перекладу кінофільмів присвячені лише поодинокі дисертаційні праці [див., напр.: 1]. Хоча роль кінематографа в житті як окремого індивіда, так і суспільства в цілому важко перебільшити. Кіно міцно вкоренилося і в житті людей, далеких від мистецтва, і в житті людей, які вважають себе мистецькою елітою [див. про це: 4]. Однак твори художнього кіномистецтва інколи натикаються на значні перешкоди на шляху до свого глядача, якщо цей глядач є носієм іншої мовної системи. Усунути ж ці перешкоди допомагає переклад, що зумовлює актуальність пропонованої розвідки, яка присвячена висвітленню специфіки передачі англomовних художніх фільмів українською мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій і визначення раніше не вивчених частин загальної проблематики. Найпоширенішим способом перекладу фільмів є дубляж, де однією з основних постає проблема раціонального співвідношення зорової і звукової інформації [5, с. 72], бо точність перекладу фільму при дубляжі, коли готовий переклад фільму надходить до так званого укладальника, який його переробляє, часто порушується. Це відбувається переважно тоді, коли укладальник намагається вкласти переклад під артикуляцію героїв і зберегти цим самим принцип еквівалентності довжини. Проте фрази мови оригіналу й перекладу, як правило, не збігаються, тому укладальник вимушений підбирати інші, скорочуючи довжину фраз, що порушує смисл того тексту, який має бути донесений до українського глядача. Щоб усунути цю проблему, перекладач має грамотно застосовувати передусім граматичні й лексичні перекладацькі трансформації. З огляду на це **метою** нашої статті є встановлення особливостей перекладу англomовних художніх фільмів українською мовою на основі застосування лексичних трансформацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, що всі лексичні трансформації ґрунтуються на формально-логічних відношеннях між поняттями. Розбіжності внутрішньої форми слів, що позначають одні й ті ж поняття в різних мовах, зумовлюють необхідність урахування особливостей кожної мови при виборі прийомів трансформацій. Універсальними є і формально-логічні категорії як прийоми логічного мислення. Відношення підпорядкування між поняттями існує тоді, коли обсяг одного з них складає лише частину

обсягу іншого. Ця формально-логічна категорія є основою трьох взаємопов'язаних прийомів лексичних трансформацій: диференціації й конкретизації значень у перекладі за допомогою звуження та генералізації значення на основі розширення понять [3, с. 46].

Поширеність прийомів диференціації і конкретизації при перекладі з англійської мови на українську зумовлена наявністю в мові-основі значної кількості слів з широкою семантикою, які не мають прямих відповідників у мові перекладу [3, с. 47]. Оскільки семантика слова орієнтована на зв'язки між предметами і явищами дійсності, узагальнення чи конкретизацію їхніх ознак, слово може мати різний поняттєвий обсяг: або ширший при позначенні родового поняття, або вужчий – видового. Ці відношення між словами виявляються при перекладі за допомогою застосування прийомів конкретизації та протилежної їй генералізації.

Зазвичай прийоми диференціації і конкретизації значень супроводжують один одного. Диференціація без конкретизації можлива, коли потрібно передати значення широкого абстрактного поняття без уточнення його в перекладі. Неправильно конкретизувати те, що навмисно завуальовано в оригіналі. Як було зазначено, в англійській мові багато слів із широкою семантикою не мають українських відповідників. Двомовний словник дає низку часткових варіантних відповідників, кожен із яких покриває лише одне з окремих значень іншомовного слова. Однак навіть усі словникові відповідники разом не охоплюють широкої семантики слова мови оригіналу [3, с. 47]. На відміну від диференціації, використання якої можливе і без конкретизації значення, конкретизацію завжди супроводжує диференціація. Як правило, лексиці української мови властива більша конкретність, ніж відповідним лексичним одиницям англійської мови, напр.:

To arms! (8) – *До гармат!*

Прямий відповідник цього виразу, який належить до військової сфери, – *до зброї!* Проте конкретизація є виправданою в цьому випадку, бо головні герої другої частини «Піратів Карибського моря» напевне знають, що шаблі й рушниці не допоможуть у боротьбі з морською потворою, здатною в одну мить затягнути корабель на дно. Оскільки найсильніша зброя в їх артилерії – гармати, і з розвитку подій видно, що саме їх використовували, то застосування прийому конкретизації є цілком зрозумілим.

You're not a parent, you're not a sub, you're certainly not a cop (9) – *Ви не батько, не підлеглий і точно не мент.*

У цьому прикладі директор школи хоче дізнатися про мету візиту містера Дюлейна, бо вона припускає, що цей чоловік не з категорії людей, які зазвичай звертаються до неї. Оскільки перед нею особа чоловічої статі, то слово *parent* конкретизується при перекладі на *батько*. У словнику вказано, що слово *sub* є скороченням від будь-якого слова, що починається з префікса *sub-* і подаються можливі варіанти: *submarine, subordinate, subway, subaltern, sublieutenant, subscription, subscriber, substitute*. З огляду на контекст зрозуміло, що при перекладі за допомогою прийому диференціації, вибрано єдиний правильний варіант перекладу – підлеглий (*subordinate*).

Wow! Right there. Yo, follow that queen. Let's go! (9) – *Ось туди. Буй даму. Уперед.*

У наведеному вище прикладі також застосовано прийом конкретизації. Словник дає декілька варіантів перекладу слова *queen*: «1) королева; 2) богиня, цариця; красуня; подруга; кохана; 3) дама; 4) ферзь; 5) матка (у комах)». Проте сам відеоряд використано в ролі контексту: учні під час примусових додаткових занять у школі грають у карти, тому для перекладу використано один із варіантних відповідників.

Англійська мова насичена словами гіперонімами, які при перекладі доводиться конкретизувати (передавати гіпонімом), спираючись на контекст. Гіпо-гіперонімію визначають як відношення між словом / словосполученням з родовим, більш узагальненим, значенням і словом / словосполученням видового, менш узагальненого значення. При цьому значення однієї лексичної одиниці повністю включається до значення іншої [2, с. 120]. Так, одним із варіантних відповідників слова *stuff* у словнику є такий: «щось, що відноситься до чого-небудь, є складовою частиною чого-небудь, штука, також універсальний гіперонім».

Утім, якщо для англійської мови вживання таких слів є поширеним, то в українській потрібно вдатися до конкретизації:

Yo, why we got to use that? My grandparents don't even listen to that stuff (9) – *Навіщо нам це? Навіть мої діди і баба такого не слухають;*

That stuff gives us the perfect fox-trot rhythm (9) – *Ця музика дає ідеальний фокстротівський ритм.*

Учитель танців містер Дюлейн використовує на своїх уроках музику й пісні початку ХХ ст., але учням вона не подобається, тому вони сперечаються з приводу цього. Отже, тут конкретизація слова *stuff* лексемою *музика* є цілком доречною.

Приєм генералізації значень діаметрально протилежний прийомам диференціації і конкретизації, оскільки він полягає в заміні окремого загальним, видового поняття родовим (гіпонім замінюють гіперонімом). При перекладі з англійської мови на українську його використовують значно рідше, ніж диференціацію й конкретизацію, оскільки збільшення обсягу завжди призводить до зменшення значення, тобто до десемантизації, що не зовсім властиво українській мові, напр.:

More cousins, right? (9) – *Знов родичі?*

У фільмі «Тримай ритм» («Take the lead») учитель бальних танців П'єр Дюлейн шикуює своїх учнів у пари за зростом, проте одна учениця відмовляється танцювати з призначеним партнером, оскільки він її двоюрідний брат: *Hold up, that's my cousin. I can't dance with my cousin*. Коли наступна пара учнів також відмовляється танцювати разом, викладач здивовано запитує: *More cousins, right?* Отже, більш конкретне слово *cousin* (двоюрідний брат / сестра) замінено на більш загальне – *родич*. Зауважимо, що застосування цього прийому є доречним, оскільки при перекладі художніх кінофільмів важливим є не тільки передача змісту, а й форми висловлення. Коротка репліка в оригіналі має відповідати короткій репліці в перекладному відповіднику. Переклад *Знову двоюрідний брат або сестра, так?* точно відтворював би зміст, але він був би, по-перше, надлишковим за змістом (глядачеві й так зрозуміло про що йдеться), по-друге, надмірним за формою (відеоряд може не збігатися з аудіорядом).

Ще один приклад ілюструє прийом генералізації: лексема *sword* має такі словникові відповідники – «шабля, меч, шпага, рапіра». Але при перекладі поданої нижче репліки використали родові поняття, що узагальнює всі ці відповідники – «зброя»:

Recover. At the point of a sword? (8) – *Видібрати. Силою зброї?*

У другій частині «Піратів Карибського моря» Лорд Бекет наказує Вільяму Тернеру відібрати компас у Джека Спароу. Оскільки фільм насичений батальними сценами, у яких у хід іде різного роду зброя – від списів і мечів до рушниць і гармат, та невідомо, якою саме зброєю скористається пан Тернер, то в такому випадку застосування цього прийому вважаємо виправданим.

Необхідність генералізації може бути викликана й небезпекою спотворення смислу при перекладі слова чи словосполучення його словниковим відповідником [3, с. 50], напр.:

Jack Sparrow? I haven't seen him in a month. When you find him, will you give him a message? (8) – *Джек Спароу? Його не видно вже місяць. Як знайдеши – передай оце.*

При перекладі іменник *message* (повідомлення) замінено на вказівний займенник *оце*, що функціонує як гіперонім. Передісторія така: Вілл Тернер повсюди шукає Джека Спароу і розпитує всіх про нього. Джека не бачив ніхто, але всі «мають на нього зуб». Коли Вілл запитує повію (як справжній моряк, Джек спілкується переважно з такими жінками) і просить передати Джеку «повідомлення», яке в фільмі репрезентує ляпас. Звісно ж, перекласти *message* як *ляпас* не можна, тому застосування прийому генералізації у цьому випадку є цілком доречним.

Прийом смислового розвитку полягає в заміні словникового відповідника при перекладі контекстуальним, який логічно з ним пов'язаний. Сюди належать різні метафоричні й метонімічні заміни на основі категорії перехрещування. Відношення перехрещування виявляються тоді, коли лише частина обсягу одного поняття входить до

обсягу другого поняття, а частина обсягу другого поняття входить до обсягу першого поняття. Якщо врахувати, що всі самостійні частини мови поділяють на три категорії, які репрезентують предмети, процеси та ознаки, то при перекладі простежуємо заміни як у кожній категорії, так і між різними категоріями. Для передачі одного й того ж змісту засобами іншої мови часто не важливо, якою формою слова буде виражений зміст [3, с. 51]. Предмет може бути замінений ознакою, процес предметом, ознака предметом або процесом тощо (під процесом слід розуміти дію чи стан). Коли прийом смислового розвитку застосовується при перекладі дієслівних словосполучень, можна зафіксувати усталені закономірності замін і встановити взаємозв'язки між процесом (дією чи станом), його причиною або наслідком. Тут може відбутися: 1) заміна процесу причиною; 2) заміна процесу наслідком; 3) заміна причини процесом; 4) заміна причини наслідком; 5) заміна наслідку причиною; 6) заміна наслідку процесом [3, с. 52].

Нижче наведено приклад заміни наслідку дією (процесом):

I was reunited with my father (8) – І я зустрів там батька.

Буквальний переклад дієслова *reunite* (возз'єднатися) не був би доречним з точки зору дотримання стилю мовлення персонажа і створював би надмірну піднесеність висловлення, тому заміна наслідку дії самою дією виправдана (дія «зустрів» → наслідок «возз'єднався»). Заміну наслідку процесом можна також простежити в такому прикладі:

Consider into your calculations that you robbed me of my wedding night (8) – Зважте у своїх розрахунках, що ви зірвали мені весілля.

Дієслово *rob of* перекладене як *позбавляти*, а словосполучення *wedding night* – *перша шлюбна ніч*. Переклад *ви позбавили мене першої шлюбної ночі* не зовсім відповідає сюжету фільму, оскільки, промовляючи ці слова, Елізабет Свон погрожує лордові Бекетові рушницею, і у виразі її обличчя немає жодного натяку на сентиментальність. Більш конкретно й різке звинувачення *ви зірвали мені весілля* влучніше описує ситуацію, що розгортається перед очима глядача. Тобто наслідок *шлюбна ніч* замінений процесом *весілля*. А в наступному прикладі наслідок субститує причина:

He was an honor student, but we lost him to drugs (9). – Він був чудовим студентом, але зайнявся наркотиками.

У своїй розповіді міс Джеймс, директор школи, згадує про учнів, які з тих чи інших причин померли. Один із них став наркоділком і загинув у бійці. Дослівний переклад *ми втратили його наркотикам* спотворив би зміст, оскільки наводив на думку, що цей учень став наркоманом. Тому доречною є заміна наслідку (*втратили*) на причину (*зайнявся наркотиками*).

Наведемо приклад заміни стану наслідком:

She faces the gallows! (8) – Її можуть повісити.

Словниковий відповідник, який підходить за змістом до слова *gallows*, – це «шибениця, страта через повішення». Буквально в реченні сказано: *вона стоїть обличчям до шибениці*, що не відповідає нормам українського розмовного стилю. Тут заміна є цілком доречною: стан (засуджена до страти) → наслідок (вирок може бути виконано). Ще один приклад заміни процесу наслідком простежуємо при перекладі репліки з кінофільму «Тримай ритм»:

Very well done! Please show your appreciation, ladies and gentlemen, for these wonderful dancers as we wait for the results (9) – Дуже добре. Так! Аплодисменти, пані та панове, цим чудовим танцюристам, а ми чекаємо результатів.

Ведучий танцювальних змагань просить глядачів виразити свою вдячність конкурсантам (глядачі відчують вдячність і, як наслідок, аплодують).

Антонімічний переклад, який, власне, є крайньою точкою прийому смислового розвитку, являє собою заміну якого-небудь поняття, вираженого в оригіналі, протилежним поняттям у перекладі з відповідною перебудовою всього висловлення. Антонімічний переклад повністю ґрунтується на формально-логічній категорії контрадикторності [3, с. 54].

У більшості випадків використання протилежного поняття в перекладі спричиняє за собою заміну стверджувального речення заперечувальним або заперечувального – стверджувальним, напр.:

Told you he was telling the truth (8) – *Я ж казав, що він не бреше.*

Тут стверджувальне підрядне речення в перекладі стало заперечувальним, хоча цей приклад не виключає можливості дослівного перекладу – *Я ж казав, що він говорить правду.* Наведемо ще приклад:

Mr. Dulaine! Wait. If you are serious ... (9) – *Містер Дюлейн! Заждіть. Якщо ви не жартуєте ...*

Проте в наступному прикладі дослівний переклад не відповідає нормам української мови, тому антонімічний переклад – єдине правильне рішення, якого дійшли перекладачі:

«Mr. Swann!» – *«Governor Swann, still. Do you think I wear this wig to keep my head warm?»* (8) – *«Містер Свон!»* – *«Губернатор Свон – і досі. Думаєш, я нап'яв перуку, щоб не мерз лоб?»*

Губернатор Свон обурений тим, що до нього звертаються не за титулом, а оскільки він носить перуку, як належить губернаторові, то його відповідь є цілком зрозумілою. Як уже зазначалося, переклад *щоб тримати мою голову теплою* не відповідає нормам української мови.

Застосування антонімічного перекладу може бути зумовлене тим, що згідно з граматичними правилами подвійне заперечення в англійській мові не вживається, що ніяк не обмежує граматичними рамками української мови, тому в наступному прикладі слово *something* замінено на антонім *нічого*:

Nobody gives something for nothing (9) – *Ніхто за дарма нічого не робить.*

Однак антонімічний переклад можливий і без заміни типу конструкції. Це відбувається, коли при перекладі протиставлені не тільки поняття, що виражає ознаку, але й носій ознаки [3, с. 55]. Так, у наведеному нижче прикладі не змінюється тип конструкції:

And already the world seems a bit less bright (8) – *І після цього світ трохи збляк.*

Тут застосовано антонім до слова *bright* (яскравий, сонячний) – *збляклий*. А в наступному прикладі доречно було б застосувати антонімічний переклад, оскільки перекладач, який не вдався до цього прийому, спотворив зміст:

I could ask you the same thing, but I could already see. You know what? Leave it on, I'm gonna go (9) – *Я міг би тебе спитати те саме, але вже й сам бачу. Знаєш, облиш це, я піду.*

Джейсон Рокуел ненавмисно стає свідком того, як Ларет Дадлі приходить вночі до школи, щоб потанцювати. Він не хоче злякати дівчину, але та його помічає і між ними зав'язується суперечка. Ларет одразу ж вимикає музику, проте Джейсон збирається вже йти. Говорячи *Leave it on!*, він має на увазі те, щоб Ларет продовжувала танцювати і не вимикала музику. Очевидно, перекладач цього не зрозумів, тому зміст висловлення при перекладі був спотворений. У цьому випадку антонімічний переклад *Знаєш, не вимикай, я піду* вважаємо єдиним удалим рішенням.

Прийом цілісного перетворення також є певним різновидом смислового розвитку, але, на відміну від антонімічного перекладу, має більшу автономність, виявляючи меншою мірою логічний зв'язок між формальним вираженням мови оригіналу та мови перекладу. Цей прийом можна коротко охарактеризувати як синтез значення без безпосереднього зв'язку з аналізом [3, с. 60]. Тут перетворюється внутрішня форма будь-якого відрізка мовного ланцюжка – від окремого слова до синтагми, а іноді й цілого речення. Причому перетворення відбувається не по елементах, а в цілому, тобто видимий зв'язок між внутрішньою формою одиниць вихідної мови та мови перекладу не простежується [3, с. 54]. Наприклад, одна зі сцен фільму «Тримай ритм» розгортається в метрополітені, де, як правило, пасажирів попереджають про те, що двері зачиняються:

Stand clear of closing doors (9). – *Обережно, двері зачиняються.*

У фільмі ж «Пірати Карибського моря. Прокляття Чорної Перлини» вартові не пускають на причал сторонніх осіб:

This dock is off limits to civilians (7) – Цивільним вхід заборонено.

Приклад, наведений нижче, ілюструє розмову між двома друзями-наркоманами, які розмовляють про центр позбавлення від наркозалежності:

«I heard you have to go cold turkey». – «Cold turkey doesn't even apply to Substance D» (6) – «Я чув, що треба кинути відразу». – «Кинути відразу неможливо, якщо наркотик – Речовина D».

Усі ці приклади засвідчують, що наведені відповідники не мають спільних семантичних компонентів, різні за внутрішньою формою, водночас передаючи один і той же зміст засобами аналізованих мов.

Компенсація в перекладі – це заміна неперекладного елемента оригіналу елементом іншого порядку відповідно до загального ідейно-художнього характеру оригіналу там, де це прийнято згідно з нормами української мови. Компенсація може мати семантичний або стилістичний характер [3, с. 64]. Так, при перекладі мовлення персонажів двох «недотепкуватих» піратів у пригодницьких фільмах «Пірати Карибського моря. Прокляття «Чорної перлини»» та «Пірати Карибського моря II. Скриня мерця» часто застосовують цей прийом для передавання стилю. Стилiстично забарвлена лексика в їхньому мовленні використана не дуже часто, але воно сповнене розмовних і просторічних форм часто вживаних дієслів *gotta (have got to)*, *ain't (are not, is not, am not, have not)* та граматично неправильних конструкцій із подвійним запереченням. При перекладі ці елементи мовлення не передають, для компенсації втрат перекладачі вдаються до вживання стилістично забарвленої лексики в тексті перекладу, у той час як в оригінальному тексті вжиті нейтральні лексеми, напр.:

Well, how'd you know it weren't Divine Providence what inspired you to be clever? But anyways, I ain't stealing no ship (8). – То Боже провидіння тобі напхало в довбню такого розуму! Та нехай. Я кораблів не крастиму.

У цьому прикладі подвійне заперечення і вживання просторічної форми дієслова *to be* в оригіналі не відображене в мові перекладу. Проте ці втрати компенсовані за допомогою граматичних трансформацій (додавання + зміна частини мови): ... *inspired you to be clever?* перекладене як ... *напхало в довбню такого розуму!* Тут уведена знижена лексема для передавання стилю мовлення. У наступному прикладі в такий же спосіб нейтральна лексема *jail* перекладена стилістично забарвленою – *тюряга*:

I say it was Divine Providence what escaped us from jail (8). – Це Боже провидіння дало нам втекти з тюряги.

У подальших прикладах знову йдеться про цих персонажів. Один із них, не вмючи читати, вдає, що читає Біблію, оскільки вже не є безсмертним, тому хоче подбати про безсмертя душі. Та другий застерігає його, що це не допоможе. Тут просторічна форма дієслова *have got to* не відображена в перекладі, проте нейтральне слово *lie* перекладене сленговою лексемою *лажа*:

We gotta take care of our immortal souls (8) – Треба дбати про безсмертя наших душ; Pretending to read the Bible's a lie (8) – Вдавати, що Біблію читаєш – це лажа!

Наведемо ще приклади:

We ain't original Scandinavians, are we? (8) – Ми ж не в Скандинавщині, чув?; I can call it what I wants (8) – Клич, як хоч.

Як бачимо, тут також застосовано прийом компенсації, оскільки в оригіналі побудова речень є неправильною з точки зору граматики. Утім, це відображає стиль мовлення персонажів, що допомагає кращому сприйняттю їх глядачем. У перекладі, крім граматичної трансформації шляхом заміни частини мови, для передавання стилю мовлення вжита трансформація на рівні морфеми (суфікси *щ* та *ин* у слові *Скандинавщина*).

Me have one arm and a bum leg (8) – Маю крива нога і без рука.

Повірний Джека Спароу має набрати 99 чоловік на службу капітану «Летючого Голландця». Набір команди здійснюють без будь-яких критеріїв, беруть усіх охочих, не зважаючи на вік, соціальне становище, освіту тощо. Отже, ця репліка – слово добровольця,

який розмовляє ламаною англійською. В оригіналі це виявляється за допомогою заміни відмінка займенника *I* → *me* (common case → possessive case), в українському варіанті за допомогою прийому компенсації змінено відмінок: *криву ногу* → *крива нога*; *без руки* → *без рука* (знахідний → називний; родовий → знахідний).

Проте не завжди вдається компенсувати втрати при перекладі. Наприклад, коли, приречений до сторічної служби на Летючому Голландці, батько Вільяма Тернера, попереджає Джека Спароу про наслідки відмови від співпраці з Деві Джонсом, він говорить:

Then it's the locker for you! (8) – Тоді ти втонеши!

Фразеологічна одиниця *Davy Jones's locker* має значення «морське дно; могила моряків». Але навіть зі словникового відповідника видно, що при перекладі втрачається образність. В англійській мові виникають асоціації з кораблем-привидом і його капітаном, бо ця легенда виникла в англомовному середовищі, але для українського глядача цей факт, швидше за все, невідомий. В оригіналі навіть наведена лише частина фразеологізму, і хоча при перекладі зміст передано правильно, втрата очевидна.

Висновки. Аналіз фактичного матеріалу виявив, що лексичні трансформації слугують першочерговій меті перекладу – досягненню адекватності перекладного тексту. Найчастіше при перекладі фільмів, як і при кожному художньому перекладі, доводиться застосовувати конкретизацію (багато англійських слів мають більший ступінь абстракції порівняно з українськими), антонімічний переклад, цілісне перетворення. Доведено, що прийом компенсації дає змогу значною мірою попередити втрати при перекладі англомовних художніх фільмів українською мовою.

Перспективи нашого дослідження вбачаємо в подальшому висвітленні специфіки передавання англомовних художніх фільмів українською мовою, зокрема за допомогою граматичних трансформацій.

Список використаної літератури

1. Мельник А. П. Лінгвокультурні особливості перекладу сучасних анімаційних фільмів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство» / А. П. Мельник. – К., 2013. – 20 с.
2. Никитин М. В. Лексическое значение слова (структура и комбинаторика) / М. В. Никитин. – М. : Высшая школа, 1983. – 127 с.
3. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика / Яков Иосифович Рецкер. – М. : «Международные отношения», 1974. – 216 с.
4. Яновський М. І. Механізми психологічного впливу кінематографічного відеоряду на глядача : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Михайло Іванович Яновський. – Х., 2005. – 230 с.
5. Яхнюк Т. О. Використання фрагментів художніх відеофільмів для навчання студентів мовних спеціальностей соціокультурної англійської лексики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Тетяна Олександрівна Яхнюк. – К., 2002. – 203 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

6. A Scanner Darkly [directed by R. Linklater ; Warner Independent Pictures]. – USA, 2006.
7. Pirates of the Caribbean : The Curse of the Black Pearl [directed by G. Verbinsky ; Walt Disney Pictures]. – USA, 2003.
8. Pirates of the Caribbean II : Dead Man's Chest [directed by G. Verbinsky ; Jerry Bruckheimer Films]. – USA, 2006.
9. Take the Lead [directed by L. Friedlander ; New Line Cinema]. – USA, 2006.

Одержано редакцією 23.11.13

Прийнято до публікації 14.12.13

К. И. Мизин

Особенности перевода англоязычных художественных фильмов на украинский язык: лексические трансформации

Предлагаемая статья посвящена исследованию особенностей перевода англоязычных художественных фильмов на украинский язык с точки зрения применения лексических

трансформаций. Анализ фактического материала выявил, что лексические трансформации служат первоочередной цели перевода – достижению адекватности переводного текста. Грамотно примененные лексические трансформации устраняют препятствия при передаче смысла текста оригинала, которые возникают тогда, когда укладчик пытается вложить перевод под артикуляцию героев и сохранить этим самым принцип эквивалентности длины. Чаще всего при переводе фильмов, как и при каждом художественном переводе, приходится применять конкретизацию (много английских слов владеют большей степенью абстракции по сравнению с украинскими; при этом английский язык насыщен словами гиперонимами, которые при переводе необходимо конкретизировать (передавать гипонимами), опираясь на контекст), антонимический перевод, целостное превращение. Доказано, что в значительной степени потери при переводе англоязычных художественных фильмов на украинский язык дает возможность предупредить прием компенсации.

Ключевые слова: лексические трансформации, перевод, художественные фильмы, адекватность, конкретизация, компенсация, антонимический перевод.

K. I. Mizin

The Ukrainian Translation of English Movies Specificity : Lexical Transformation

This article is devoted to peculiarities of Ukrainian translation of English movies based on the lexical transformations. The factual material analysis found that lexical transformation serves for a main goal of translation – the adequate translated text. Properly used lexical transformations eliminate all of the obstacles in the process of the original text meaning transferring, which are usually arise when translator trying to insert the translation to the heroes articulation and to keep the principle of length equivalence. Usually, during the movies translation as during the literary translation, the concretization must be used (a lot of English words have a greater degree of abstraction than Ukrainian, while the English language is full of hyperons that must be concretized (assigned by hyponyms) using the context) antonymous translation, complete conversion. It is proved that the compensation method may prevent the losses in the Ukrainian translation of English movies.

Key words: lexical transformation, translation, movies, adequacy, concretization, compensation, antonymous translation.

УДК 81'255.4 – 651.926

Я. С. Камышникова

ДЕЛОВОЕ ПИСЬМО В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ И ОСОБЕННОСТИ ЕГО ПЕРЕВОДА НА РУССКИЙ

В статье рассматриваются особенности делового письма как одного из видов деловой документации. Проанализированы языковые средства английской деловой переписки и их перевод на русский язык. Описаны стандартные синтаксические обороты, клишированные выражения, аббревиации и грамматические конструкции. Выделены основные композиционные составляющие делового письма. Так, некоторые композиционные элементы являются обязательными, некоторые же используются по необходимости. Автором также была сделана попытка систематизировать стилистические, синтаксические, грамматические и лексические особенности деловой переписки. Все эти элементы являются результатом многолетнего внутриязыкового отбора и использования тех структурно-синтаксических возможностей языка, которые наилучшим образом отвечают задачам, стоящим перед деловым письмом. Переводчику крайне важно знать и типичную, стандартную бизнес-лексику, обозначающую реалии англо-американской деловой жизни. В статье даются примеры наиболее характерных выражений, употребляющихся в деловой английской речи. При написании и переводе документов этого стиля необходимо создавать документ, который будет эквивалентен оригиналу и соответствовать всем требованиям в языке перевода.

Ключевые слова: деловое письмо, документация, синтаксические обороты, клишированные выражения, аббревиации, грамматические конструкции, эквивалент.

Постановка проблемы. На современном этапе развития экономики и налаживания эффективных международных связей крайне необходим своевременный и безошибочный обмен информацией, позволяющий значительно уменьшить экономические затраты,